

Standardy kształcenia w dziedzinie laktacji opracowane przez nauczycieli CNoL

Wiedza o laktacji – jest wiedzą interdyscyplinarną, obejmuje szczegółowo fizjologię i patologię ludzkiej laktacji, ale także wiedzę z wielu innych dziedzin medycyny, takich jak: neonatologia, pediatria, ginekologia i położnictwo, alergologia, gastroenterologia, chirurgia, fizjoterapia, neurologopedia), a także elementy psychologii i pedagogiki.

Poziomy kształcenia o laktacji - treści i poziomy kształcenia w zakresie laktacji dla pracowników ochrony zdrowia praktykujących na całym świecie określił Wellstart International University of California w *Lactation Management Curriculum Guide (LMCG)* (3). Od 10 lat wytyczne te są dostępne w języku polskim pt. „Wskazówki metodyczne dla wydziałów medycyny, pielęgniarstwa i żywienia” (4). Zgodnie z LMCG wyróżnia się trzy poziomy kształcenia w zakresie laktacji (5):

Poziom I podstawowy – dla wszystkich pracowników ochrony zdrowia

Poziom II ogólny – dla osób zajmujących się matką i dzieckiem, m. in. położnych, pielęgniarek, lekarzy pracujących na oddziałach położniczych

Poziom III specjalistyczny – dla osób zajmujących się głównie poradnictwem laktacyjnym (konsultanci, doradcy), nauczycieli w dziedzinie laktacji (wykładowcy, trenerzy)

Cel nauczania o laktacji:

Celem nauczania o laktacji jest przygotowanie pracowników do udzielania świadczeń zdrowotnych w zakresie sprawowania opieki nad matką karmiącą i jej dzieckiem, a w szczególności udzielania porad laktacyjnych na poziomie odpowiadającym uzyskanej wiedzy oraz kwalifikacjom i zadaniom w ochronie zdrowia (5).

Grupa docelowa:

Kształcenie w zakresie laktacji kieruje się do osób z wykształceniem medycznym, zwłaszcza lekarzy, położnych, pielęgniarek. Nasze doświadczenie pokazuje, że uczestnikami kształcenia mogą być też psycholodzy lub pedagodzy zatrudnieni w placówkach ochrony zdrowia. Kształcenie osób spoza zawodu medycznego nie jest sprawą łatwą, wymaga ścisłego ograniczenia kompetencji w zakresie udzielania świadczeń zdrowotnych i określenia zadań w zakresie promocji karmienia piersią. Doświadczenia innych krajów w szkoleniu osób spoza zawodów medycznych są obiecujące (6). Pozostaje kwestią nieuregulowaną sprawa odpowiedzialności zawodowej, która w tych wypadkach spoczywa na pracodawcy.

Efekt edukacyjny:

Odbywanie szkoleń, ćwiczenie nowych umiejętności praktycznych w zakresie laktacji, przekłada się nie tylko na podniesienie wiedzy (7,8), ale też na poprawę wskaźników karmienia piersią, a nawet wskaźników zdrowotnych (9,10,11). Pełny efekt edukacyjny osiąga się jednak dopiero, gdy w wyniku poszerzenia wiedzy, nastąpią zmiany postawy personelu, a także zmiana filozofii pracy oddziału i szpitala (12). Osiągnięcie efektu edukacyjnego nie jest równoznaczne z uczestnictwem w kursie. Zmiany praktyk, które mają być spodziewanym efektem kształcenia, mogą nastąpić tylko, jeśli szkolenie będzie miało odpowiednią jakość.

Efektywność i jakość nauczania:

Efektywność i jakość nauczania w dziedzinie laktacji zależy od:

1. programu kształcenia,
2. długości szkolenia,
3. włączenia szkolenia praktycznego,
4. przygotowania merytorycznego i dydaktycznego nauczycieli.

Skonstruowanie programu kształcenia w zakresie laktacji, odpowiadającego poziomowi kształcenia dostosowanemu do grupy docelowej, wymaga odpowiedniego przygotowania merytorycznego i doświadczenia w dziedzinie laktacji. Zaleca się skorzystanie z wskazówek metodycznych Wellstart (3,4,5). Konieczne jest zaplanowanie odpowiedniej ilości czasu na realizację programu. Należy unikać zbyt krótkich szkoleń, bo dopiero po 3 dniach kształcenia mija opór związany z koniecznością zmian mentalności i rutyny (13). Udowodniono, że dla osiągnięcia poziomu II wiedzy o laktacji efektywne są kursy trwające od 18 do 40 godzin (10,14). Jednak najlepsze efekty edukacyjne osiąga się po dłuższych kursach (65-80 godzin) (7,8). W celu osiągnięcia III poziomu wiedzy o laktacji zaleca się dłuższe szkolenia (powyżej 90 godzin) na podstawie 25-letnich doświadczeń IBLCE* w kształceniu konsultantów laktacyjnych IBCLC oraz naszych w kształceniu doradców laktacyjnych CDL.

W celu podnoszenia efektywności należy wykorzystywać różne metody kształcenia: wykłady, odgrywanie ról, dyskusje panelowe, omawianie przypadków, zadania w grupach, gry zespołowe, quizy, ćwiczenia praktyczne z wykorzystaniem pomocy edukacyjnych, ćwiczenia kliniczne.

Szkolenie praktyczne jest najważniejszą metodą kształcenia. Jest skuteczne wtedy, gdy uczestnicy potrafią zademonstrować nabyte umiejętności praktyczne, stosują nowe umiejętności wobec pacjentów, zmienili postawę i są gotowi do wdrożenia praktyk sprzyjających karmieniu piersią.

Zgodnie ze wskazówkami metodycznymi *Lactation Management Curriculum Guide* wykładowcami i trenerami w dziedzinie laktacji powinny być osoby, które posiadają wiedzę i umiejętności na poziomie III specjalistycznym. Z doświadczeń kilkunastu lat naszej pracy w kształceniu o laktacji wynika, że nauczaniem powinny zajmować się osoby, które poza wiedzą na poziomie III specjalistycznym, mają minimum 5 letnie doświadczenie w pracy z matkami karmiącymi oraz nabyły umiejętności dydaktyczne w toku kształcenia przeddyplomowego lub podyplomowego. Zaleca się, aby nauczyciele w dziedzinie laktacji uczestniczyli regularnie w zjazdach, konferencjach, kursach aktualizujących wiedzę, a także szkoleniach rozwijających ich warsztat pracy dydaktycznej.

Ewaluacja:

Ogromnie ważnym czynnikiem podnoszącym jakość kształcenia jest ewaluacja wyników. Zaleca się prowadzenie ewaluacji zarówno w formie zbierania opinii od uczestników jak i badania poziomu nabytej przez uczestników wiedzy. Wskazana forma ewaluacji szkolenia jest weryfikacja wiedzy i umiejętności uczestników, poprzez zdobywanie międzynarodowych certyfikatów w dziedzinie laktacji (IBCLC).

Podsumowanie:

Korzystanie z powyższego standardu pozwoli organizatorom kształcenia osiągać podobne efekty dla odpowiednich poziomów kształcenia o laktacji i przyczyniać się do utrzymania jego wysokiej jakości. A to przełoży się w przyszłości na wysoki poziom świadczeń zdrowotnych w tej dziedzinie.

Piśmiennictwo:

1. <http://www.bfmed.org>
2. Nehring-Gugulska M, Żukowska-Rubik M, Pietkiewicz A. Karmienie piersią w teorii i praktyce. Medycyna Praktyczna, Kraków 2012.
3. Wellstart International & University of California San Diego. Lactation Management Curriculum Guide. A faculty guide for schools of medicine, nursing and nutrition. California: Wellstart International;1999.
4. Żukowska-Rubik M, red. Przewodnik nauczania o karmieniu piersią. Wskazówki metodyczne dla wydziałów medycyny, pielęgniarstwa i żywienia. I wydanie polskie. Tłum. Banaszkiewicz A, Niecikowska K, Oslisło A, Ślizień-Kuczapska E. Warszawa: KUKP; 2002.
5. Nehring-Gugulska M. Poziomy kształcenia w laktacji. <http://kobiety.med.pl/cnol/images/cnol/Publikacje/pozksztal.pdf>
6. Merewood A, Chamberlain LB, Cook JT, Philipp BL, Malone K, Bauchner H. Wpływ wsparcia udzielanego matkom przez doradczynie laktacyjne na częstość karmienia piersią wcześniaków na oddziałach intensywnej opieki neonatologicznej. *Med Prakt Pediatr* 2006;5(47):107-109.
7. Szyber B. Ocena realizacji standardów WHO/UNICEF przez polskie położne w zakresie laktacji w Szpitalach Przyjaznych Dziecku. Rozprawa doktorska, 2012.
8. Nehring – Gugulska M. Ocena wiedzy na temat karmienia piersią pracowników ochrony zdrowia zajmujących się poradnictwem laktacyjnym w Polsce. Rozprawa doktorska, 2012.
9. Sikorski J, Renfrew MJ, Pindora S, Wade A. Support for breastfeeding mothers. The Cochrane Library. Issue 1. Chichester, UK: John Wiley & Sons Ltd; 2005.
10. Britton C, McCormic FM, Renfrew MJ, Wade A, King SE. Support for breastfeeding mothers (Review). *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2007. Issue 1. Art. No: CD001141. DOI:10.1002/14651858. CD001141. pub3. Published by Cochrane Collaboration. John Wiley & Sons Ltd; 2009.
11. Kramer MS, Chalmers B, Hodnett ED, et al. PROBIT Study Group. Promotion of Breastfeeding Intervention Trial (PROBIT): A Randomized Trial in the Republic of Belarus. *JAMA* 2001;285(4):413-20.
12. Renfrew MJ, McFadden A, Dykes F et al. Addressing the learning deficit in breastfeeding: strategies for change. *Matern Child Nutr* 2006;2(4):239-44.
13. Armstrong HC. Breastfeeding promotion: training of mid-level and outreach health workers. *Int J Gyn Obstet* 1990;31Suppl 1: 91-103.
14. Rea MF, Venancio SI. Assessment of the breastfeeding counselling course WHO/UNICEF. *J Pediatr (Rio J)* 1999;75(2):112-8.